

Brabant

Provincie Noord-Brabant

Markteffect

Laaggeletterdheid onder Brabanders

December 2018

Cubiss ondersteunt organisaties die zich bezighouden met vraagstukken rondom lezen, leren en informeren. Hierbij werkt Cubiss samen met onderwijs, organisaties in het sociaal domein en bibliotheken. Door middel van onderzoek, scholing, evenementen, producten en publicaties probeert zij er voor te zorgen dat iedereen de kans krijgt zich persoonlijk te ontwikkelen en kennis op te doen die nodig is om volwaardig deel te kunnen nemen aan onze maatschappij.

Dit onderzoek is tot stand gekomen binnen het project Versterken taalvaardigheid. Cubiss heeft onderzoeksbureau Markteffect gevraagd om één versie van de Taalmeter 1F voor te leggen aan minimaal 500 inwoners van Noord-Brabant. Het screeningsinstrument Taalmeter 1F is ontwikkeld door Stichting Lezen & Schrijven en wordt gebruikt om laaggeletterdheid te herkennen en hulp te bieden. Dit rapport beschrijft de resultaten van deze Taalmeter 1F.

Wij danken Cubiss en Stichting Lezen & Schrijven hartelijk voor het vertrouwen en de prettige samenwerking. Voor vragen of nadere analyses zijn wij graag voor u beschikbaar.

Markteffect B.V.

Probleemstelling onderzoek

De onderstaande hoofdonderzoeksvraag is geformuleerd: Welk percentage van de Brabanders haalt het niveau 1F niet en krijgt, volgens de definitie die in dit onderzoek wordt gehanteerd, de indicatie 'laaggeletterd'?

Onderzoeksmethode

- › De data zijn verzameld door een combinatie van face-to-face onderzoek op locatie (stedelijk) en deur-aan-deur werving (in dorpen);
- › In totaal zijn er 5 high traffic locaties door Markteffect gearrangeerd. Respondenten kregen als beloning voor deelname een kop koffie of thee en een bloemen- en wijnbon aangeboden;
- › Respondenten in dorpen konden deelnemen op eigen laptop/tablet/computer. Ook zij hebben een incentive (bloemen- en wijnbon) ontvangen na deelname.

Werkgebied en doelgroep

- › Inwoners van de provincie Noord-Brabant van 15 jaar en ouder. Uitgangspunt bij de samenstelling van de steekproef was om minimaal 100 respondenten per regio te bereiken waarbij landelijke en stedelijke gebieden terug komen in de steekproef, met elk een verschillende wijze van dataverzameling;
- › De volgende 5 regio's worden aangehouden:
 - › Regio 1: Helmond-De Peel;
 - › Regio 2: Midden-Brabant;
 - › Regio 3: Noordoost-Brabant;
 - › Regio 4: West-Brabant;
 - › Regio 5: Zuidoost-Brabant.
- › De resultaten in dit rapport zijn gewogen naar een representatieve verdeling van leeftijd, geslacht en regio in Noord-Brabant.

Tijdsplanning

Het face-to-face onderzoek heeft plaatsgevonden op vijf achtereenvolgende zaterdagen in de periode van 3 november en 1 december 2018. Deur-aan-deur enquêteering heeft parallel plaatsgevonden op dorpelijke locaties.

Steekproefkader

Arbeidsmarktregio	Steekproef stedelijk	Steekproef landelijk
Helmond-De Peel	n=70	n=30
Midden-Brabant	n=70	n=30
Noordoost-Brabant	n=70	n=30
West-Brabant	n=70	n=30
Zuidoost-Brabant	n=70	n=30
Totaal	n=350	n=150

Verantwoording en betrouwbaarheid

Tijdens het veldwerk zijn er 552 respondenten ondervraagd. Op basis van deze respons zijn de antwoorden met een zekerheid van 95% en met een nauwkeurigheid van 4,2% generaliseerbaar naar de doelgroep. In de praktijk betekent dit dat wanneer een uitkomst uit het onderzoek 50% is, dit in werkelijkheid tussen de 45,8% en de 54,2% ligt. De resultaten met betrekking tot de werkzame bevolking (15 tot 65 jaar) zijn met een nauwkeurigheid van 4,4% generaliseerbaar naar de doelgroep (n=494).

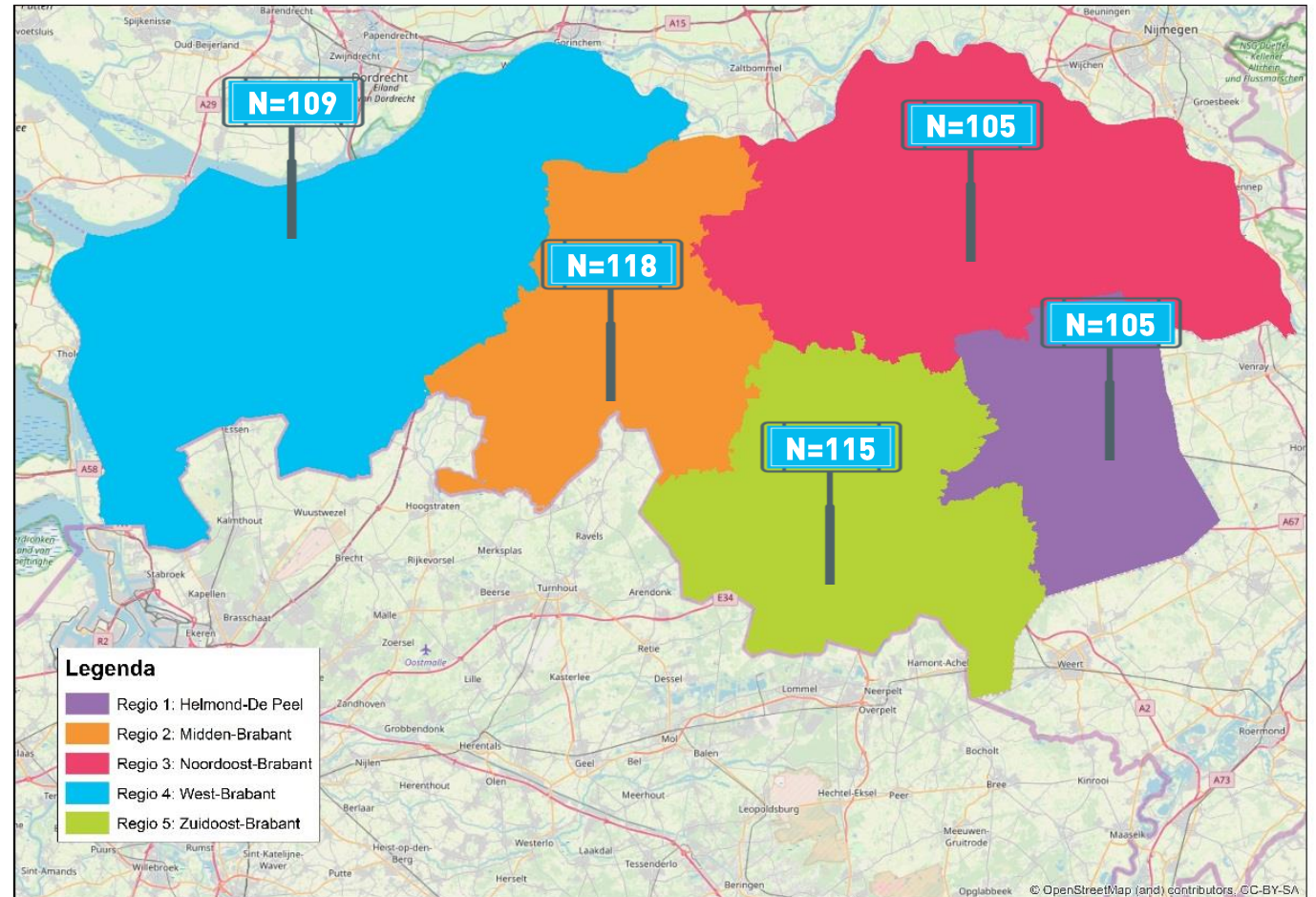
Inleiding rapportage

Tabel 1.1 Steekprofsamenstelling

Gewogen resultaten

Geslacht	
Man	50%
Vrouw	50%
Leeftijd	
15 tot 30 jaar	23%
30 tot 45 jaar	22%
45 tot 65 jaar	36%
65 jaar of ouder	20%
Regio	
Regio 1: Helmond de Peel	10%
Regio 2: Midden-Brabant	19%
Regio 3: Noordoost-Brabant	25%
Regio 4: West-Brabant	28%
Regio 5: Zuidoost-Brabant	17%
Opleidingsniveau	
Nooit of een paar jaar op school gezeten	2%
Basisonderwijs/lager onderwijs	6%
Praktijkonderwijs, speciaal voortgezet onderwijs	2%
VMBO (huishoudschool, lts, lhno, lbo, mavo)	13%
MBO niveau 1-2 (streekschool)	6%
MBO niveau 3-4	23%
Havo (vhbo)	9%
Vwo (hbs, mms, lyceum)	4%
Hbo (bachelor, post-hbo, propedeuse universitaire opleiding)	27%
Wo/universiteit (master, post-doc)	10%

Door afronding kan het voorkomen dat een optelling 1% onder of boven de 100% uitkomt.

Ongewogen resultaten

Resultaten

Achtergrondinformatie Taalmeter

In 2013 heeft Stichting Lezen & Schrijven Taalmeter 1F gelanceerd, een gevalideerd screeningsinstrument. Dit is een screeningsinstrument die een indicatie geeft of iemand moeite heeft met lezen (onder taalniveau 1F). Op basis van een digitale vragenlijst met een maximale duur van 12 minuten, die bedoeld is voor autochtonen met vmbo, mbo niveau 1, 2 of 3 of voor allochtonen die Nederlands spreken op tenminste niveau A2, kunnen laaggeletterden worden herkend die anders onder de radar zouden blijven. Markteffect heeft het instrument van Stichting Lezen & Schrijven gebruikt om laaggeletterdheid onder Brabanders in kaart te brengen.

De omschrijving van het begrip geletterdheid voor de Nederlandse situatie is gebaseerd op de definitie van UNESCO en wordt veelal gekenmerkt door drie elementen (Bohnenn, Van Groenestijn, De Haas & Bersee, 2003): 1) het gaat om lezen, schrijven en rekenen 2) het gaat om het functioneren in eigen omgeving en 3) het gaat om het maatschappelijk kunnen functioneren.

Bij de screeningsinstrumenten die Stichting Lezen & Schrijven heeft ontwikkeld, kunnen verschillende niveaus van geletterdheid worden getoetst. Het niveau 2F wordt ook wel als het algemeen maatschappelijk niveau aangeduid: dit niveau wordt minimaal nodig geacht om zelfstandig te kunnen participeren binnen de maatschappij. Volgens de algemeen geldende definities is iemand laaggeletterd wanneer hij of zij het algemeen maatschappelijk niveau 2F niet beheerst. Dit onderzoek richt zich op het screeningsinstrument dat een indicatie geeft of iemand het niveau 1F beheerst. Binnen dit onderzoek wordt niveau 1F gehanteerd voor de definitie van laaggeletterdheid.

Bij de Taalimeters 1F en 2F wordt enkel gefocust op de receptieve vaardigheden van het kunnen lezen. Productieve vaardigheden zoals het kunnen schrijven van een tekst, worden hierbij niet meegenomen. Het construct dat met behulp van de Taalimeters geoperationaliseerd wordt, is daarmee niet zozeer geletterdheid als wel leesvaardigheid.

In totaal zijn met Taalmeter 1F maximaal 24 punten te behalen. De cesuur ligt op 19 punten. Scoort een deelnemer tussen de 0 en 18 punten, dan krijgt hij of zij een indicatie 'laaggeletterd'. Dit screeningsinstrument geeft slechts een indicatie en er is extra screening nodig om verder inzicht te geven. Behaalt hij of zij een puntentotaal tussen de 19 en 24 punten dan wordt de indicatie 'geletterd' gegeven.

Definitie laaggeletterdheid UNESCO

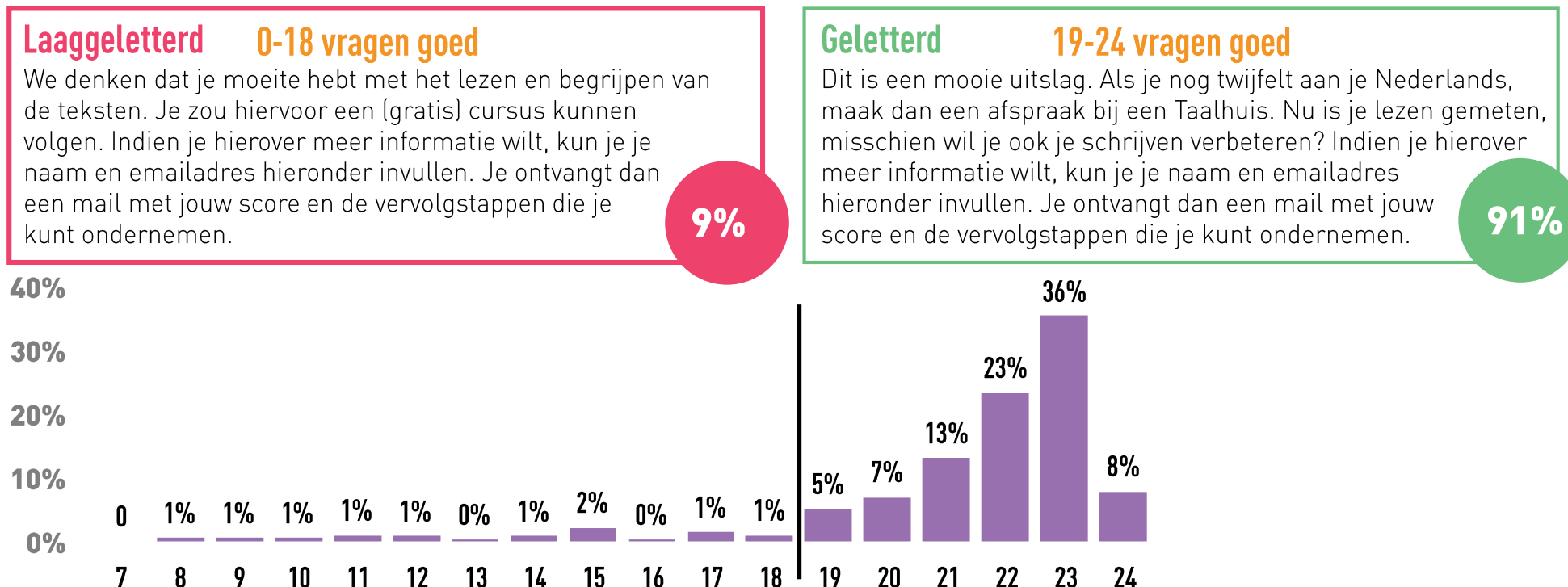
'Literacy is the ability to identify, understand, interpret, create, communicate and compute using printed and written materials associated with varying contexts. Literacy involves a continuum of learning in enabling individuals to achieve his or her goals, develop his or her knowledge and potential and participate fully in community and wider society.' (UNESCO, 2005:21).

Taalmeter uitgevoerd door Markteffect

Markteffect heeft de Taalmeter 1F gebruikt om een indicatie te krijgen van de leesvaardigheid van Brabanders. In totaal bestaat de vragenlijst uit vijf opdrachten met in totaal 24 verschillende vragen. Na afloop van de vragenlijst was er de mogelijkheid om een emailadres achter te laten om de persoonlijke score te ontvangen. In deze mail worden concrete handvatten gegeven om de taalvaardigheid te verbeteren en krijgt men de mogelijkheid om contact op te nemen met Stichting Lezen & Schrijven om hulp te krijgen.

Figuur 2.1 Score Taalmeter

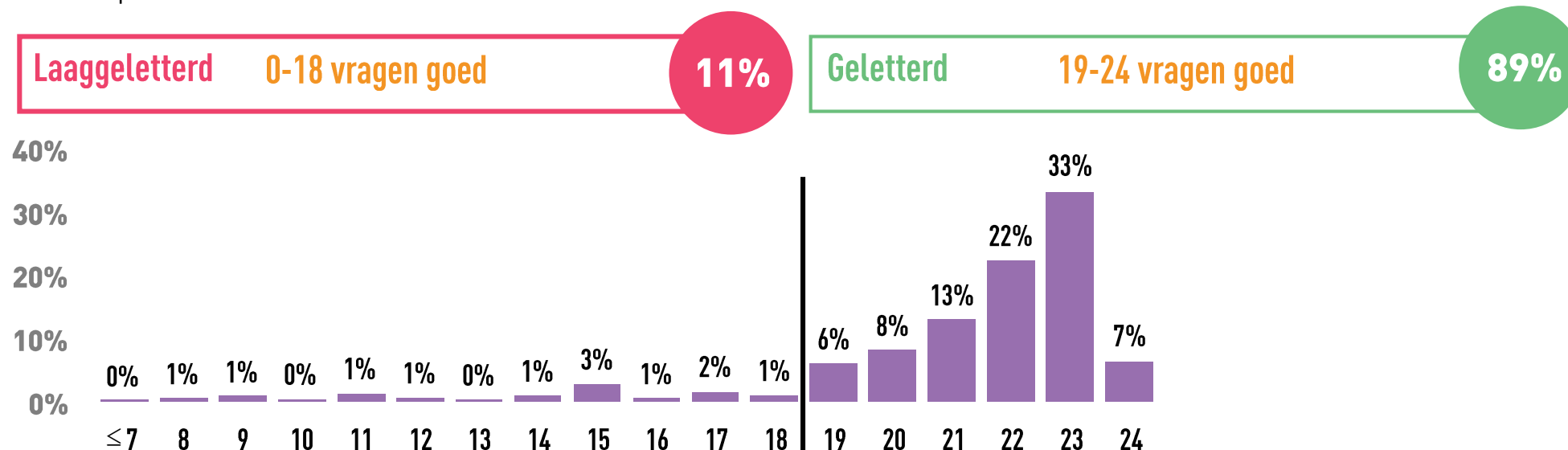
Basis: respondenten in de leeftijd van 15 tot 65 jaar

Taalmeter 1F

Figuur 2.2 Score Taalmeter

Basis: alle respondenten

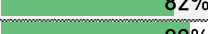

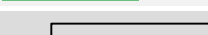

Taalmeter 1F

Figuur 2.3 Score Taalmeter – naar achtergrondkenmerken

Basis: alle respondenten

In de tabel hiernaast worden significante verschillen op basis van de achtergrondkenmerken weergegeven. Wanneer het een significant verschil betreft, is een kader om deze cel geplaatst. Daarachter volgt een letter die aangeeft ten opzichte van welke groep(en) dit resultaat significant verschilt. De letters worden als afkorting gebruikt om de groepen aan te duiden (zie de eerste kolom).

Voorbeeld: significant meer respondenten in de leeftijdsgroep 45 tot 65 jaar (categorie C), hebben tussen de 19 en 24 vragen goed dan respondenten in de leeftijdsgroepen 15 tot 30 jaar (categorie A), 30 tot 45 jaar (categorie B) en 65 jaar of ouder (categorie D).

		0-18 vragen goed		19-24 vragen goed	
	Totaal		11%		
A	15 tot 30 jaar		14%		
B	30 tot 45 jaar		12%		
C	45 tot 65 jaar		4%		ABD
D	65 jaar of ouder		19%		
A	15 tot 65 jaar (werkzame bevolking)		9%		B
B	65 jaar of ouder (niet werkzame bevolking)		18%		
A	Man		11%		
B	Vrouw		11%		
A	Regio 1: Helmond de Peel		20%		
B	Regio 2: Midden-Brabant		21%		
C	Regio 3: Noordoost-Brabant		5%		AB
D	Regio 4: West-Brabant		9%		AB
E	Regio 5: Zuidoost-Brabant		7%		AB
A	Nooit of een paar jaar op school gezeten		100%		BCDEFGHI
B	Basisonderwijs/lager onderwijs		20%		A
C	Praktijkonderwijs, speciaal voortgezet onderwijs		0%		A
D	VMBO (huishoudschool, lts, lhno, lbo, mavo)		12%		A
E	MBO niveau 1-2 (streekschool)		24%		A
F	MBO niveau 3-4		8%		AE
G	Havo (vhbo)		11%		A
H	Vwo (hbs, mms, lyceum)		10%		A
I	Hbo (bachelor, post-hbo, propedeuse universitaire opleiding)		6%		ABE
J	Wo/universiteit (master, post-doc)		0%		
A	Zat wel in Nederland op de basisschool		9%		B
B	Zat niet in Nederland op de basisschool		27%		A
A	Moedertaal is Nederlands		9%		B
B	Andere moedertaal		35%		

Belangrijkste resultaten score Taalmeter – naar achtergrondkenmerken

In figuur 2.1 is te zien dat gemiddeld 91% van de respondenten in de leeftijd van 15 tot 65 jaar 19-24 vragen correct heeft beantwoord. Volgens de definitie die we in dit onderzoek hanteren, zijn deze respondenten 'geletterd'. Zij lezen naar verwachting op of boven niveau 1F. Verder zien we dat iets meer dan de helft van de respondenten 22 (23%) of 23 (36%) vragen goed heeft beantwoord. 9% van de respondenten in de leeftijd van 15 tot 65 jaar heeft minder dan 19 vragen correct beantwoord en krijgt daardoor het label 'laaggeletterd'. Voor de hele responsgroep ligt dit percentage met 11% wat hoger.

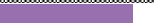

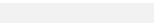

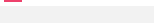

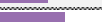
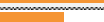

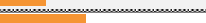
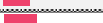

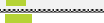

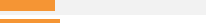

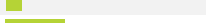

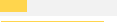
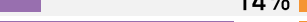
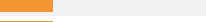

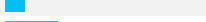
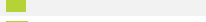
We zien geen verschillen tussen mannen en vrouwen. Wel zien we verschillen tussen regio's en leeftijdsgroepen. Significant meer respondenten van 45 tot 65 jaar krijgen de indicatie 'geletterd' (96%). Onder de andere leeftijdsgroepen loopt dit percentage uiteen van 81% tot 88%. Wanneer we kijken naar het aandeel respondenten dat de indicatie 'laaggeletterd' krijgt, valt op dat dit relatief hoog is onder 65-plussers (19%), maar niet significant hoger is dan het percentage 15 tot 30 jarigen (14%) of 30 tot 45 jarigen (12%) dat maximaal 18 vragen correct heeft beantwoord.

Daarnaast zien we dat meer respondenten woonachtig in Noordoost-Brabant (96%), West-Brabant (91%) en Zuid-Oost Brabant (93%) de indicatie 'geletterd' krijgen ten opzichte van de respondenten woonachtig in Helmond de Peel (80%) en Midden-Brabant (79%).

Op basis van de overige achtergrondkenmerken zien we dat meer respondenten die niet op een Nederlandse basisschool hebben gezeten en respondenten van wie Nederlands niet de moedertaal is moeite hebben met de taal in vergelijking met respondenten die wel op een Nederlandse basisschool hebben gezeten en van wie Nederlands wel de moedertaal is. In totaal krijgt ruim één kwart van de respondenten die niet op een Nederlandse basisschool hebben gezeten de indicatie 'laaggeletterd' (27%). Ruim één derde van de respondenten van wie Nederlands niet de moedertaal is, krijgt de indicatie 'laaggeletterd' (35%). Logischerwijs zien we significante verschillen in de score voor de Taalmeter 1F op basis van het opleidingsniveau; significant meer respondenten die nooit of een paar jaar op school hebben gezeten of wie het basisonderwijs/lager onderwijs hebben gevolgd krijgen de indicatie 'laaggeletterd' in vergelijking met de andere niveaus.

Figuur 2.4 Aandeel laaggeletterden per regio – uitgesplitst naar achtergrondkenmerken

Basis: alle respondenten

Percentage laaggeletterden (0 t/m 18 vragen goed)									
	Totaal	Regio 1: Helmond de Peel	Regio 2: Midden-Brabant	Regio 3: Noordoost-Brabant	Regio 4: West-Brabant	Regio 5: Zuidoost-Brabant			
Totaal		11% 	20% 	21% 	5% 	9% 			7%
15 tot 30 jaar		14% 	46% 	13% 	18% 	3% 			8%
30 tot 45 jaar		12% 	27% 	27% 	4% 	0% 			16%
45 tot 65 jaar		4% 	5% 	6% 	0% 	8% 			0%
65 jaar of ouder		19% 	17% 	44% 	0% 	22% 			0%
15 tot 65 jaar		9% 	21% 	14% 	6% 	4% 			7%
65 jaar of ouder		18% 	17% 	44% 	0% 	22% 			0%
Man		11% 	22% 	24% 	0% 	8% 			7%
Vrouw		11% 	19% 	18% 	9% 	9% 			7%
Lager opgeleiden		22% 	42% 	31% 	12% 	22% 			9%
Middelbaar opgeleiden		9% 	18% 	21% 	2% 	0% 			9%
Hoger opgeleiden		4% 	10% 	7% 	2% 	2% 			5%
Zat wel in Nederland op de basisschool		9% 	17% 	21% 	3% 	6% 			5%
Zat niet in Nederland op de basisschool		27% 	50% 	22% 	50% 	56% 			20%
Moedertaal is Nederlands		9% 	14% 	20% 	3% 	7% 			7%
Andere moedertaal		35% 	80% 	20% 	40% 	18% 			7%

Belangrijkste resultaten score taalmeter per regio – naar achtergrondkenmerken

Het aandeel laaggeletterden is hoger in Helmond de Peel en Midden-Brabant dan in Noordoost-Brabant, West-Brabant en Zuidoost-Brabant. Op basis van de verschillen tussen regio's is het aan te raden om in Helmond de Peel gericht bewoners van 15 tot 30 jaar te ondersteunen, omdat daar het percentage laaggeletterden in de leeftijdscategorie 15 tot 30 jaar hoger is dan in de andere regio's. In Midden-Brabant is het aan te raden om gericht bewoners van 65 jaar of ouder te ondersteunen, omdat daar het percentage laaggeletterden in de leeftijdscategorie 65 jaar en ouder hoger is in vergelijking met de andere regio's. Vanwege de lage aantallen zullen de verschillen op het niveau van de achtergrondkenmerken als indicatief moeten worden beschouwd.

Dit onderzoek dient om inzicht te geven in het percentage Brabanders dat het niveau 1F niet haalt. Om dit te toetsen is de gevalideerde Taalmeter 1F, welke Stichting Lezen & Schrijven heeft ontwikkeld, gebruikt. De Taalmeter 1F bestaat uit vijf opdrachten met in totaal 24 toetsitems die bij elk goed antwoord 1 punt waard zijn. Wanneer een respondent een score heeft behaald van 18 vragen goed of minder krijgt deze respondent de indicatie 'laaggeletterd'.

Van de inwoners van de provincie Noord-Brabant in de leeftijd van 15 tot 65 jaar is 9% laaggeletterd en krijgt de indicatie 'laaggeletterd'. De overige 91% krijgt de indicatie 'geletterd'. Dit betekent dat 9% van de werkzame bevolking waarschijnlijk moeite heeft met het lezen op niveau 1F. Dit percentage ligt wat lager dan uit eerder onderzoek in Nederland komt, waarbij 11,9% van de Nederlanders van 16 tot en met 65 jaar onder niveau 1 scoort, wat vergelijkbaar is met het 1F-referentieniveau. De onderzoeksmethode bij het Nederlandse onderzoek is wel verschillend met de methode die in dit onderzoek gehanteerd is, waardoor percentages niet 1-op-1 vergelijkbaar zijn. Van de hele responsgroep (15 jaar en ouder) krijgt 11% de indicatie 'laaggeletterd'.

We kunnen concluderen dat leeftijd en regio van invloed zijn op de mate van geletterdheid. Binnen de regio's zien we ook verschillen in de mate van laaggeleerdheid op basis van leeftijd (indicatief). Zo zou ondersteuning in Helmond de Peel zinvol zijn onder bewoners van 15 tot 30 jaar, terwijl in Midden-Brabant hulp juist meer gericht zou kunnen worden op bewoners van 65 jaar of ouder. Dit is zeer zinvolle informatie voor Cubiss in de opzet en uitvoer van haar projecten rondom laaggeletterdheid. Dat opleiding en land van herkomst van invloed zijn op de taalvaardigheid, ligt wat meer voor de hand, maar de bevestiging is belangrijk en de hoogte van de verschillen is zeker van belang.

¹ Bron: Laaggeletterdheid in kaart, 2014. Auteurs: Marieke Buisman en Willem Houtkoop.

Colofon

Markteffect B.V.
Begijnenhof 4-6
5611 EL Eindhoven

040 239 22 90
<https://markteffect.nl/>

Disclaimer ©

Dit rapport is gemaakt door Markteffect B.V., exclusief ten behoeve van gebruik door de opdrachtgever(s). Dit rapport is incompleet zonder te refereren aan, en zal alleen in samenloop worden gezien met, de mondelinge toelichting verzorgd door Markteffect B.V. Dit rapport is eigendom van de opdrachtgever(s) en mag niet worden onthuld aan derden of gebruikt voor elk ander doel zonder vooraf schriftelijke toestemming van Markteffect B.V. of de opdrachtgever(s).

De informatie in dit rapport geeft de visie weer van Markteffect B.V. op basis van door middel van onderzoek gevonden feiten. Tijdens dit onderzoek heeft Markteffect B.V. vertrouwd op de accuratesse en volledigheid van beschikbare informatie van publieke en private bronnen gebruikt voor dit marktonderzoek. Markteffect B.V. en haar werknemers wijzen elke verantwoordelijkheid af betreffende het gebruik van deze rapportage.

